

ΑΡΘΡΟ

ΑΠΟΨΗ

(330)

Αναγκαία η εθνική ερευνητική πολιτική

[ΤΟΥ ΚΑΘΗΜΗΤΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΤΣΑΛΙΔΗ]*

«Η αναμόρφωση του εθνικού ερευνητικού συστήματος της χώρας μας σχεδιάστηκε με στόχο την ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση της έρευνας, έτσι ώστε να εκουχρονιστεί και να ανανεωθεί το δίκτυο των ερευνητικών δομών που εποπτεύονται από το ΥΠΑΝ».

Η μετάβαση στην οικονομία της Γνώσης αποτελεί κεντρική αναπτυξιακή επιλογή της Ελλάδας στο σημερινό, αόρατο και πιο απαιτητικό, ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον, με αποτέλεσμα η Έρευνα, η Τεχνολογική Ανάπτυξη και η Καινοτομία (ΕΤΑΚ), να παίζουν πρωτεύοντα και καθοριστικό ρόλο. Ειδικότερα, στόχο της αναπτυξιακής μας πολιτικής αποτελεί η προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας, ιδιαίτερα της «πράσινης» καινοτομίας, και η ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως βασικών παραγόντων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας, της ποιότητας ζωής, της απασχόλησης και της δημιουργίας αριστοτείας και γνώσης ανταγωνιστικής σε διεθνές επίπεδο.

Στη χώρα μας σχεδιάστηκε πρόσφατα, για πρώτη φορά, από Εθνική Επιτροπή (με μέλη τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα) μια μακροπρόθεσμη εθνική πολιτική για την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία. Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 - 2013, εκπονήθηκε το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης στους τομείς της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας.

Η υλοποίηση του ΕΣΠΑ αποτελεί μέρος της στρατηγικής της Λισαβόνας και έχει βασικό στόχο τη δημιουργία Εθνικού Χάρου Έρευνας (ΕΧΕ) για την επίτευξη μιας αληθινής κοινωνίας της γνώσης. Με τη δημιουργία του ΕΧΕ, θα δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον, που θα καθοδηγήσει τις ερευνητικές δραστηριότητες και την πολιτική καινοτομίας και θα βοηθήσει ώστε αυτές να γίνουν πιο αποτελεσματικές, εξασφαλίζοντας έτσι το οικονομικό και ανταγωνιστικό μέλλον της πατρίδας μας, την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών:

1. αυξήσαμε τις δαπάνες για Ε&Α (για την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013 οι δαπάνες σχεδόν τριπλασιάστηκαν σε σχέση με εκείνες της περιόδου 2000-2006),

2. αναμορφώσαμε το εθνικό μας ερευνητικό σύστημα,

3. ενθάρρυνουμε τις ερευνητικές δραστηριότητες μέσω της παροχής κινήτρων (ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που επενδύουν στην έρευνα), προκειμένου να αυξηθούν από ίδιους πόρους οι επενδύσεις για Ε&Α,

4. ενθάρρυνουμε την ανάπτυξη δράσεων για τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων,

5. εντείνουμε τις προσπάθειες με στόχο την προώθηση τεχνολογικών καινοτομιών στα πλαίσια ευρωπαϊκών συμμάχων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα,

6. ενισχύουμε την κινητικότητα, την προσέλκυση και τη συγκράτηση των ερευνητών.

Η αναμόρφωση του εθνικού ερευνητικού συστήματος της χώρας μας σχεδιάστηκε με στόχο την ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη οργάνωση της έρευνας, έτσι ώστε να εκουχρονιστεί και να ανανεωθεί το δίκτυο των ερευνητικών δομών που εποπτεύονται από το ΥΠΑΝ. Η αναμόρφωση αυτή, σε συνδυασμό με την αύξηση της χρηματοδότησης και τον εξορθολογισμό των δαπανών, και ακολουθώντας θεσμούς αξιοκρατικής αξιολόγησης και στρατηγικού σχεδιασμού, θα αναδείξει το εθνικό ερευνητικό σύστημα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Η στρατηγική αυτή επιλογή αποτελεί επένδυση με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα και δεν εξαντλείται σε βραχυπρόθεσμοις πολιτικούς σχεδιασμούς. Η αναμόρφωση που προτείνεται προέκυψε μετά από χρόνια συζητήσεις –και διαφωνιών ενδεχομένως, σχεδιασμών, αντιφατικών αποφάσεων, άναρχης επεκτασης των ερευνητι-

κών δομών, αναπόφευκτου κατακερματισμού και επικαλύψεων, αλόγητης σπατάλης, και αξιολογήσεων (θετικών αλλά και αρνητικών) των ερευνητικών κέντρων.

Με βάση τον προγραμματισμό της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) για το 2009, προκηρύξαμε προγράμματα τα οποία αφορούν στην υλοποίηση έργων βασικής και βιομηχανικής έρευνας, καθώς και πειραματικής ανάπτυξης (πilotικές εφαρμογές) και τα οποία καλύπτουν σημαντικούς τομείς της εθνικής οικονομίας. Επιπλέον, προώθησε θεσμικές παρεμβάσεις, μέσω των οποίων αυξάνονται τα ποσοστά επικουρήσεως προς τις επιχειρήσεις για έργα ΕΤΑΚ (μέχρι και 80% για τις μικρές επιχειρήσεις, αν συνεργάζονται με ερευνητικούς φορείς) και ενισχύονται τα κίνητρα για διεθνή παρουσία, συνεργασία και δικτύωση.

Στο πλαίσιο αυτό:

- Προκηρύξαμε το «Κουπόνια Καινοτομίας», μία πολύ ευέλικτη δράση για τις μικρές επιχειρήσεις με έως 20 εργαζομένους, στον κλάδο της μεταποίησης.

- Προκηρύξαμε τη δράση για τη δημιουργία επιχειρήσεων εντασης γνώσης (spin-off, spin-out).

- Προκηρύξαμε δράση για τις ομάδες Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ), τουλάχιστον τρεις, με κοινά προβλήματα ή κοινούς στόχους.

- Προκηρύξαμε δράση για τις νέες ΜμΕ (έως 6 ετών), καθώς και για τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτου μεγέθους που δεν έχουν όμως χρηματοδοτηθεί για έρευνα έως σήμερα από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους.

- Προκηρύξαμε την ειδική δράση «Συνεργασία», με στόχο την επίτευξη οικονομίας κλίμακας και την επικεντρωση πόρων σε τομείς ιδιαίτερα σημαντικούς για την εθνική οικονομία και την κοινωνία, όπως:

α) οι συχνά εμφανιζόμενες αρρωστιές στο πληθυσμό,

β) η προώθηση της βιοτεχνολογίας στα τρόφιμα και τα φάρμακα,

γ) η προώθηση νέων/φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών στην κλωστουφαντουργία, στις ιχθυοκαλλιέργειες και τα τρόφιμα,

δ) η προώθηση εφαρμογών της ναυτεχνολογίας στην ενέργεια και το περιβάλλον,

ε) οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ),

στ) οι πράσινες μεταφορές,

ζ) η μελέτη επιπτώσεων από τη συνεκμετάλληση με Κίνα, Ουγγαρία, Γαλλία, Ρωσία και Τουρκία.

- Προκηρύξαμε δράσεις, διμερούς Ε&Τ συνεργασίας με Κίνα, Ουγγαρία, Γαλλία, Ρωσία και Τουρκία.

- Προκηρύξαμε το cluster Μικροηλεκτρονικής Corallia.

- Προκηρύξαμε πολύ σύντομα τη δράση «Αν Στράτες - Πράσινο νησί» (έχει ήδη ολοκληρωθεί η προμελέτη).

- Ενισχύουμε τη συμμετοχή μας στις κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (JTs) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της εθνικής δράσης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας, παρέχοντας υποστήριξη στη συμμετοχή ελληνικών φορέων σε κοινές δράσεις με φορείς άλλων ευρωπαϊκών κρατών - μελών σε θέματα εθνικής και ευρωπαϊκής προτεραιότητας.

- Χρηματοδοτούμε την ενίσχυση των Ε&Τ υποδομών και παράλληλα προγραμματίζουμε τη συμμετοχή μας σε κοινές Ευρωπαϊκές Υποδομές Έρευνας Μεγάλης Κλίμακας.

- Παρέχουμε την εθνική συμμετοχή σε όσους ερευνητικούς φορείς συμμετέχουν σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα απευθείας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Προγραμματίζουμε τη δράση δημιουργία/ενίσχυση Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις ΜμΕ και την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της χώρας, δεδομένου ότι είναι προσαρμοσμένη στην παραγωγική διαίρεση της κάθε Περιφέρειας.

- Προγραμματίζουμε τη δημιουργία clusters επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων στη:

α) βιοτεχνολογία/ιστρική,

β) στη γεωργία/ιστρική,

γ) στις ΑΠΕ.

- Προγραμματίζουμε την παροχή κινήτρων σε ερευνητές, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, επιχειρήσεις, και εμμεσα φορείς παροχής επιχειρηματικών κεφαλαίων, για να αξιοποιήσουν τη γνώση ή/και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που κατέχουν μέσω της δημιουργίας νέων καινοτομιών επιχειρήσεων.

- Προγραμματίζουμε την προκήρυξη ειδικής δράσης για την υποστήριξη θερμοκοιτιδίων νέων καινοτομιών επιχειρήσεων, η οποία θα συνδέεται και με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της δημιουργικότητας των νέων, ενδεχομένων και από

πρόωθηση, όπως αναφέρει και ο τίτλος της δράσης, οι συνεργάζονται μεταξύ τους.

- Προκηρύξαμε δράσεις, διμερούς Ε&Τ συνεργασίας με Κίνα, Ουγγαρία, Γαλλία, Ρωσία και Τουρκία.

- Προκηρύξαμε το cluster Μικροηλεκτρονικής Corallia.

- Προκηρύξαμε πολύ σύντομα τη δράση «Αν Στράτες - Πράσινο νησί» (έχει ήδη ολοκληρωθεί η προμελέτη).

- Ενισχύουμε τη συμμετοχή μας στις κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (JTs) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της εθνικής δράσης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας, παρέχοντας υποστήριξη στη συμμετοχή ελληνικών φορέων σε κοινές δράσεις με φορείς άλλων ευρωπαϊκών κρατών - μελών σε θέματα εθνικής και ευρωπαϊκής προτεραιότητας.

- Χρηματοδοτούμε την ενίσχυση των Ε&Τ υποδομών και παράλληλα προγραμματίζουμε τη συμμετοχή μας σε κοινές Ευρωπαϊκές Υποδομές Έρευνας Μεγάλης Κλίμακας.

- Παρέχουμε την εθνική συμμετοχή σε όσους ερευνητικούς φορείς συμμετέχουν σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα απευθείας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Προγραμματίζουμε τη δράση δημιουργία/ενίσχυση Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις ΜμΕ και την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της χώρας, δεδομένου ότι είναι προσαρμοσμένη στην παραγωγική διαίρεση της κάθε Περιφέρειας.

- Προγραμματίζουμε τη δημιουργία clusters επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων στη:

α) βιοτεχνολογία/ιστρική,

β) στη γεωργία/ιστρική,

γ) στις ΑΠΕ.

- Προγραμματίζουμε την παροχή κινήτρων σε ερευνητές, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, επιχειρήσεις, και εμμεσα φορείς παροχής επιχειρηματικών κεφαλαίων, για να αξιοποιήσουν τη γνώση ή/και το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που κατέχουν μέσω της δημιουργίας νέων καινοτομιών επιχειρήσεων.

- Προγραμματίζουμε την προκήρυξη ειδικής δράσης για την υποστήριξη θερμοκοιτιδίων νέων καινοτομιών επιχειρήσεων, η οποία θα συνδέεται και με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της δημιουργικότητας των νέων, ενδεχομένων και από

πρόωθηση, όπως αναφέρει και ο τίτλος της δράσης, οι συνεργάζονται μεταξύ τους.

- Προκηρύξαμε δράσεις, διμερούς Ε&Τ συνεργασίας με Κίνα, Ουγγαρία, Γαλλία, Ρωσία και Τουρκία.

- Προκηρύξαμε το cluster Μικροηλεκτρονικής Corallia.

- Προκηρύξαμε πολύ σύντομα τη δράση «Αν Στράτες - Πράσινο νησί» (έχει ήδη ολοκληρωθεί η προμελέτη).

- Ενισχύουμε τη συμμετοχή μας στις κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (JTs) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της εθνικής δράσης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας, παρέχοντας υποστήριξη στη συμμετοχή ελληνικών φορέων σε κοινές δράσεις με φορείς άλλων ευρωπαϊκών κρατών - μελών σε θέματα εθνικής και ευρωπαϊκής προτεραιότητας.

- Χρηματοδοτούμε την ενίσχυση των Ε&Τ υποδομών και παράλληλα προγραμματίζουμε τη συμμετοχή μας σε κοινές Ευρωπαϊκές Υποδομές Έρευνας Μεγάλης Κλίμακας.

- Παρέχουμε την εθνική συμμετοχή σε όσους ερευνητικούς φορείς συμμετέχουν σε προγράμματα χρηματοδοτούμενα απευθείας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- Προγραμματίζουμε τη δράση δημιουργία/ενίσχυση Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις ΜμΕ και την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της χώρας, δεδομένου ότι είναι προσαρμοσμένη στην παραγωγική διαίρεση της κάθε Περιφέρειας.

«Στόχο της αναπτυξιακής μας πολιτικής αποτελεί η προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας, ιδιαίτερα της «πράσινης» καινοτομίας, και η ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας».

τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- Προγραμματίζουμε, με χρηματοδότηση από τα κονδύλια του υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για την απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού, την υλοποίηση έργων μακροπρόθεσμης έρευνας σε τομείς που ενδιαφέρουν τις επιχειρήσεις, καθώς και για τη διατομεακή κινητικότητα προσωπικού.

- Προγραμματίζουμε ειδική δράση για την ενίσχυση της αριστείας στα ερευνητικά κέντρα.

Η συνολική δημόσια δαπάνη των έργων που έχουν προκηρυχθεί (έως σήμερα) υπερβαίνει τα 200 εκατ. ευρώ, ποσό που είναι μεγαλύτερο από το ήμισυ της συνολικής δημόσιας δαπάνης για Ε&Α ολοκληρω του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Με βάση τα πιο πάνω, είναι φανερό ότι απώτερος στόχος της κυβέρνησης, ο οποίος επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της εθνικής ερευνητικής πολιτικής και της αύξησης των κονδυλίων για ΕΤΑΚ, είναι η αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας προς προώθηση και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, με δυνατότητες διείσδυσης σε διεθνείς αγορές. Ιδιαίτερα σήμερα, περισσότερο από ποτέ, με την τρέχουσα οικονομική κρίση, η ολη προσοχή πρέπει να στριφτεί στην αξιοποίηση της γνώσης και καινοτομίας και στη συνεργασία των επιχειρήσεων με τους ερευνητικούς φορείς σε εθνικό, ευρωπαϊκό, αλλά και διεθνές επίπεδο.

Ο στόχος της αύξησης των επενδύσεων για Έρευνα και Ανάπτυξη στο 1,5% του ΑΕΠ με τη λήξη του ΕΣΠΑ είναι χωρίς αμφιβολία ένας φιλόδοξος στόχος, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη η παγκόσμια οικονομική συγκυρία. Η επίτευξη του, μεταξύ άλλων, θα εξαρτηθεί και από την επίλυση των παρεμβάσεων, κυρίως της ΓΓΕΤ, στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ, τα αποτελέσματα των οποίων θα διαφανούν σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα, καθώς και από τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ. Ταυτόχρονα, όμως, ο φιλόδοξος αυτός στόχος αποτελεί σημαντικό μοχλό πίεσης προς την κατεύθυνση αύξησης των επενδύσεων στη γνώση και την καινοτομία.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, στη συγκεκριμένη παγκόσμια οικονομική συγκυρία, η ερευνητική πολιτική θα πρέπει να εξημερωθεί –και αυτή– την έξοδο από την κρίση, αλλά με μακροπρόθεσμο στόχευση. Η ταχύτητα των αλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο δεν μας επιτρέπει να αναβλήσουμε την αναλήψη πρωτοβουλιών ούτε να βυθίζομαστε σε μια αυτάρκεια και εσωστρεφή αυτάρκεια.

Είναι φανερό ότι μια παρόμοια εθνική ερευνητική πολιτική θα κριθεί εκ του αποτελέσματος και μάλιστα σε βάθος χρόνου, δεδομένου ότι απαιτείται συστηματική και μακροπρόθεσμη προσπάθεια, αλλά και συμπίεση όλων των ζωτικών δυναμικών της χώρας. Το σκόλημα, στο παγκόσμιο μεταβαλλόμενο περιβάλλον, είναι αναμφισβήτο μεγάλο για όλους μας. Υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα δύο αντικρατικές στάσεις: αφενός η επιθυμία της κοινωνίας για ριζικές μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς της διοίκησης και, αφετέρου, ο φόβος κάθε αλλαγής και ο επακόλουθος μνηστρονομός. Η μεταρρύθμιση όμως απαιτεί τόλμη μετά λόγου. Και η μεταρρύθμιση της έρευνας στη χώρα μας τα χρειάζεται –και τα διαθέτει– και τα δύο.

Η Ελλάδα της ανάπτυξης, της πρωτοπορίας, της δημιουργίας και της αυτοπεποίθησης υπάρχει. Πρέπει όμως να τη διεκδικούμε και να την κερδίζουμε συνεχώς. [ΣΤΔ:3907368]

*** Ο καθηγητής Φίλιππος Τσαλίδης είναι γεωλογικός γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας**